A bácskai Tisza mente női viselete

területmeghatározás és népességi viszonyok

- a Tisza alsó folyásának jobb partján Horgostól Titelig húzódó városok és falvak területe tartozik ide
- a középkorban magyarok által sűrűn lakott terület volt, a török hódoltság alatt elnéptelenedett
- a 18. század közepétől a magyarok kezdték újranépesíteni a területet
- a vizsgált terület települései: **Ada, Kispiac, Magyarkanizsa, Martonos, Mohol, Óbecse, Péterréve, Tornyos, Völgyes, Zenta**
- A Tisza menti mezővárosok hatalmas termékeny határral rendelkeztek, amely biztos hátteret nyújtott a fejlődéshez. A 19. század második felétől jelentős tanyásodás, külterjes állattartás, búza- és kukoricatermesztés jellemezte a vidéket., ezért a paraszti kultúra meglehetősen fejlett, polgárosult, színes és gazdag folklórja az újabb keletkezésű, tanyaközpontokból növekedett falvakban virágzott legtovább.

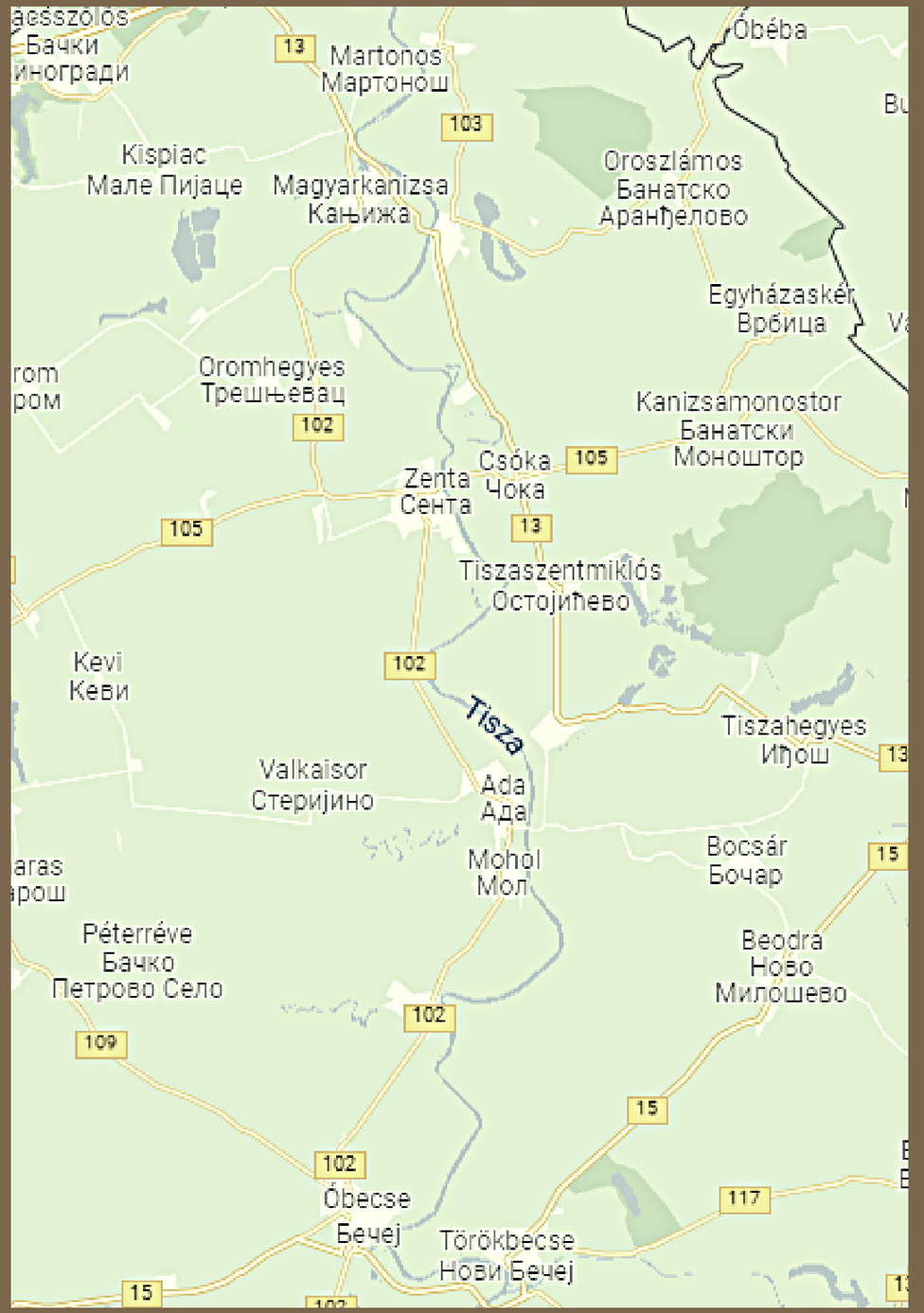

általánosságban...

- jellemző a nagyfokú polgárosultság
- a női viselet az Alföld mezővárosi jellegű viselethagyományához kötődik
- kevés alsószoknya, hosszú szoknyák, polgári divatot követő bonyolult blúzfazonok
- a polgári ízlés követése különösen a nők viseletére volt jellemző
- a századfordulóra a háziipari anyagok használata háttérbe szorul
- az ünnepi viseletek drága gyári kelmékből készültek
- régiesebb elemek, mint például a vászongatya vagy a bőrből készült ruhadarabok inkább a férfiak viseletében maradtak tovább jellemzőek
- ellenszegült a divat hatásának például a kötény viselése, vagy a lányok és asszonyok hajviseletének megkülönböztetése
- a viselet egysége, rendszere azonban nagyon hamar megbomlott ezen a tájon, a városi öltözet már az első világháborút követően kiszorította a hagyományos viseletkultúrát

BLÚZTÍPUSOK

Erősen karcsúsított szabás a jobb oldali asszony blúzán figyelhető meg, míg a középső asszonyén a magasra szabott, buggyos ujj a domináns.

Óbecse, 1900-as évek eleje.

Ennél a felsőrész típusnál deréktájt egy éles vonal választja el az erősen karcsúsított felső részt a deréktól lefelé, a szoknyára kiterülő alsó résztől. A nyaki rész jellemzően gazdagon díszített, az ujjak pedig puffosak vagy szűk szabásúak.

Óbecse, 1900-as évek eleje.

BLÚZTÍPUSOK

I.Martonos, az első világháború alatt

Ada

Ada

A szorosan a derékra simuló, erősen karcsúsított vagy a szoknyába bekötött blúzok mellett (amik feltehetően a régebbi stílust képviselték) sokkal több fénykép árulkodik a bővebb, lezserebb szabású, a szoknyán kívül hordott blúzokról. Kedveltek voltak a nagy, kör alakú gallérok vagy gallérutánzatok, fodrok, melyeket sokszor alkalmaztak a könnyebb, olcsóbb anyagokból készült blúzokon. A nagy körgallér, illetve annak bonyolultabb variációi az ünnepi blúzokon láthatóak. További jellemző – és más fazonoknál is megjelenő – megoldás, hogy a blúzok elejébe gondosan kialakított berakásokkal tettek, amitől a blúz legyezőszerűen kibővült.

Martonos, az első világháború alatt

Mohol

Martonos, az első világháború alatt

A szoknyán kívül hordott, bő szabású blúzok másik nagyon gyakori díszítése a mellen és a két vállon futó rátét. A középső képen látható két nagylány blúza azonos szabású, de míg a bal oldalié egy merevebb anyagból készült, addig a jobb oldaliénak finom esése van.

SZOKNYÁK, KÖTÉNYEK

Az adai Varga Anni elmondása szerint a szoknya ráncos és bokáig érő volt, alja széles szalaggal volt beszegve. Kötényt kötöttek rá, ami a szoknyáéval megegyező anyagból készült, a szoknya aljáig ért. Alul fodor díszítette. A szoknya alatt két-három darab ráncos, kikeményített, slingölt alsószoknyát hordtak. Térd alá ért a pendely, amit a szoknyák alatt viseltek

A szoknyák a századforduló táján még a bokáig, sőt, az ünnepi darabok szinte földig érőek. Vidékünk népviselete, eltérően sok más tájegységtől, nem érte meg a szoknyák lerövidülését.
Az ünneplő szoknyák selyemből, bársonyból, a hétköznapiak kartonvászonból, gyolcsból, kékfestő anyagból készültek. A kékfestőt különösen kedvelték a hétköznapi viseletekhez, mivel kevéssé kényes, színtartó anyag. A bácskai magyarok szívesen viselték az apró mintás, pöttyös festőket. A minta nélküli „simafestőt” főleg kötényekhez használták, amelyet férfiak és nők egyaránt viseltek. A bővebb és szűkebb szoknyákhoz igazodva a kötények esetében szintén meglehetős változatosság figyelhető meg. A széles kötényeket leginkább szerényebb kelmékből készítették. Mint a korban általában, gyakran használtak csíkos anyagokat, s a csíkok forgatásával értek el változatos mintázatokat a kötényeken.

SZOKNYÁK, KÖTÉNYEK

Ada

Ada

Kitűnik az is, hogy a szelekből összeállított bokros szoknya mellett elterjedt volt a sokkal szűkebb szabott szoknya is, amelyet háromszög alakú részekből varrtak össze. Az alábbi két képen látható szoknyáknál a csípő gömbölyű formája teljesen eltűnik, A-alakban bővülnek a szoknyák, és az sem bizonyos, hogy viselnek-e kötőt hozzá vagy sem. A keskenyebb típusú kötényekre is sok példát találhatunk a fotóanyagban. Ezek többnyire az ünnepi darabok közé tartoznak.

VÁLLKENDŐ

Zenta, 1900-as évek eleje

Rojtos selyemkendő szabadon a vállra terítve. Péterréve.

Már csak az idős asszonyon látható vállkendő. Martonos.

A keresztbe vagy hátul kötött, esetleg szabadon a vállra terített gazdag rojtos selyem vállkendő, illetve télen használt vastag bolyhos kendő, azaz berlinerkendő viselése a hétköznapi viseletnek is a része volt.

Egyéb kiegészítők

- Varga Anni néni elmondása szerint az adaiak strimflit, vagyis harisnyát húztak a lábukra. A szegényebbek piros bársony papucsban jártak, amely virágokkal volt hímezve. A lábfej tetejére fényes szalagot varrtak. A lábbelinek három-négy centiméteres kocka sarka volt. A bőrből készült, fekete színű, kocka sarkú és bokánál csatos cipőt csak ritkán, akkor is inkább a templomba húztak fel.
- A hajukat ünnepre egy ágra fonták és kontyba tették. Arra fityulát kötöttek, ami selyemből készült, kihímzett és világos színű volt. A fityulára fekete kendőt kötöttek. A hajadon leányok hajviseletét illetően pedig úgy tűnik a koszorúba tűzött hajfonat a legjellemzőbb e vidékre.
- A hagyományos viseleti elemek közül egyértelműen a fejkendő maradt meg legtovább, sőt, az idős asszonyok még ma is hordják. Különböző alkalmakra, (ünnepre, gyászra, hétköznapra, stb.) különböző kendőt hordtak. A hajtásba kartonpapírt vagy újságpapírt tettek, hogy szép tartása legyen a kendőnek. Áll alatt kötötték meg.

Zenta (a tűzoltólaktanya előtt), 1910.

Vázsonyi Csilla segítségével megtervezett és Galai Kornélia varrónő keze által elkészített saját Tisza menti viseletem a novemberi zsűrizésen mesterremek címet nyert.

Felhasznált képek és irodalom forrása:
Vázsonyi Csilla vizsgadolgozata A bácskai
Tisza mente női viseletéről

Köszönöm a figyelmet!

Készítette: Székely Zsófia
Vajdasági Néptáncoktatói Képzés